

בית-הספר לעבודה סוציאלית ע"ש בוב שאפל

החוג למגדר

הפקולטה למשפטים

החוג לחינוך רפואי, הפקולטה לרפואה

אלימות כלפי נשים במשפחה : בחינה רב-תחומית מעשי

[0607544201](tel:0607544201)

סיכום פרויקט - מפת ידע של המחקר בנושא אלימות בזוגיות בישראל

מגישות :

עינב סויסה

רוני שקד

שקד פרונט

גלית בראלי

למרצה : עינת מיטל

מאי 2024

תוכן עניינים

3.....	מהות הפרויקט ומטרתו
4.....	מהלך העבודה - מתודולוגיה.....
9.....	ממצאים
20.....	מסקנות.....
23.....	סיכום והמלצות
24.....	ביבליוגרפיה
25.....	נספח א' – השאלונים
26.....	נספח ב' – קול קורא.....
28.....	נספח ג' – טבלת השאלות הראשונית.....

מהות הפרויקט ומטרותו

במסגרת הפרויקט בקורס יצרנו בשיתוף פעולה עם יוזמת "קווים אדומים", מיפוי של שדה המחקר על אלימות בזוגיות בארץ.

יוזמת "קווים אדומים" היא שותפות של מעל למאה ארגונים - חברתיים, עסקיים וציבוריים - מכל חלקי החברה בישראל הפועלים יחד לקידום מניעה של אלימות בזוגיות וליצירת שינוי עומק מערכתי בנושא. היוזמה פועלת על-פי מודל של 'קולקטיב אימפקט' - הפועל להתמודדות מערכתית עם בעיות חברתיות מורכבות, כדוגמת אלימות בזוגיות. על פי המודל, הידע בנושא אינו מצוי באופן בלעדי בידי גורם או מגזר אחד ולפיכך מחייב מהלך מתואם רב-מגזרי, אשר יחבר בין גופי הידע המפוזרים בין השחקניות השונות בשדה, ילמד את הבעיה לעומקה וייצר לה את המענים הדרושים, תוך מדידת השינוי והאימפקט כך שיהיה ארוך טווח ובר קיימא. שיתוף הפעולה עם היוזמה נולד מתוך הבנה של "קווים אדומים" כי בשדה המחקר בנושא האלימות בזוגיות בארץ כיום חסרה היכרות עומק בין העוסקים והעוסקות בתחום. חוקרים מדיסציפלינות שונות לאו דווקא מכירים אחד את השני ואת המחקר הקיים וישנו פוטנציאל גבוהה להגברת שיתופי המידע ושיתופי הפעולה לפיתוח שדה מחקר זה בארץ. לכן מטרתנו בפרויקט זה הינה לעודד שיתופי פעולה בין חוקרים בכלל ובין חוקרים מדיסציפלינות שונות בפרט ולעודד מימון וקידום מחקרים בנושא בתחומים בהם יזוהו פערי מידע. בתחומים הנוגעים למניעה ראשונית ואיתור מוקדם של אלימות בזוגיות אכן זוהה שישנו חוסר במחקר מקומי. תכליתו המרכזית של הפרויקט הינה לקבל תמונה עדכנית על השדה המחקר באופן שיוכל לשמש את החוקרים בבואם להתניע ולקדם מחקרים הנוגעים לתחום האלימות בזוגיות, לעודד שיתופי פעולה ולזהות אזורים שבהם חסר ידע במטרה למלא אותו בהמשך. כאשר התקווה הייתה גם לאפשר מקור מידע אמין עבור מוסדות שיכולים לממן ולקדם מחקרים העוסקים באלימות בזוגיות, ובמיוחד מניעה. זאת כחלק מפעולתה של יוזמת 'קווים אדומים'. שמטרתה לייצר שותפות רב מגזרית שתקדם מודעות רחבה למגוון המופעים והסוגים של אלימות בזוגיות ולמניעתם בקרב כלל חלקי החברה בישראל.

מהלך העבודה – איסוף הנתונים

פרויקט המיפוי כלל שלושה חלקים עיקריים: האחד, עיבוי והרחבה של רשימת החוקרים והחוקרות בתחום האלימות בזוגיות. חלק זה נועד לוודא שתוצר המיפוי יהיה מקיף ויכלול את כל החוקרות והחוקרים הרלוונטיים לשדה המחקרי של אלימות בזוגיות בישראל. השני, ניפוי הרשימה ומיקודה לחוקרים ולחוקרות שעיקר עיסוקם הוא אלימות בזוגיות או שתרומת מחקריהם לשדה המחקרי היא משמעותית. השלישי, איסוף וניתוח מידע ונתונים על החוקרים והחוקרות ומחקריהם. מטרת חלק זה היא להסיק מסקנות על הקיים והחסר בשדה המחקרי של אלימות בזוגיות בישראל, ולהפיק תובנות שיסייעו בקידום השדה המחקרי בכלל, ועידוד מחקרים העוסקים במניעת התופעה בפרט.

עיבוי והרחבה של רשימת החוקרים

יצאנו לדרך עם רשימה של חוקרות וחוקרים שנערכה זה מכבר מטעם יוזמת "קווים אדומים". רשימה זו כללה 51 שמות שונים של חוקרות וחוקרים מ-16 מוסדות אקדמיים שונים ומ-5 מכוני מחקר וארגונים חברתיים. על מנת להרחיב רשימה זו ולוודא שהמיפוי מקיף וכולל את כל החוקרים והחוקרות הרלוונטיים, חיפשנו חוקרות וחוקרים נוספים שעשויים להיות רלוונטיים לשדה המחקרי של אלימות בזוגיות בכמה דרכים: ראשית, חיפשנו מינוחים שונים בכלל מאגרי המידע ומנועי החיפוש הנגישים לנו בספריות האוניברסיטה. מינוחים אלו כללו, בין היתר, "אלימות במשפחה", "אלימות בזוגיות", "אלימות כלפי נשים", "אלימות בין בני זוג", "IPV" ו-"intimate partner violence". נציין כי החיפושים במאגרי המידע העלו בעיקר חוקרות וחוקרים שכבר הופיעו ברשימה או מחקרים מאד ישנים שהחוקרים שביצעו אותם אינם עוסקים עוד במחקר בתחום או בכלל.

שנית, לחוקרים ולחוקרות הרלוונטיים שהופיעו ברשימה המקורית התחלנו להפיץ שאלון (נספח א'), שעל בנייתו נרחיב בחלק העוסק באיסוף וניתוח המידע והנתונים על אודות החוקרים ומחקריהם. שאלון זה כלל שאלה המבקשת מהחוקרות והחוקרים למסור לנו שמות של חוקרים וחוקרות נוספים המוכרים להם, שבעיניהם רלוונטיים להיכלל במיפוי השדה המחקרי, או שעוסקים בתחום של אלימות בזוגיות במחקריהם. את השמות שקיבלנו מהחוקרים והחוקרות שהשיבו לנו לשאלון ריכזנו והוספנו לרשימת החוקרים והחוקרות. אליהם, בהתאם למידת התאמתם לפרויקט המיפוי, שלחנו בתורם את השאלון למילוי על אודותם ועל אודות מחקריהם, וחוזר חלילה. גם בהרחבת מאגר שמות החוקרים והחוקרות באמצעות השאלון שנשלח לחוקרים ראוי לציין כי מרבית השמות שצוינו היו שמות שהיו קיימים זה מכבר ברשימתנו, בין אם ברשימה המקורית של יוזמת "קווים אדומים", בין אם עלו בחיפושינו במאגרי המידע ומנועי החיפוש ובין אם חוקרות וחוקרים רבים חזרו על אותם השמות כשהשיבו לשאלה הנ"ל בשאלון.

שלישית, הפצנו קול קורא (נספח ב') למילוי השאלון, על מנת להגיע לכמה שיותר חוקרות וחוקרים רלוונטיים. את הקול הקורא יצרנו לאחר שני סבבים של שליחת השאלון לחוקרים ולחוקרות שברשימה, כאשר נוכחנו שמרבית השמות שאנו מקבלות מהחוקרים והחוקרות שהשיבו על השאלון חוזרים על עצמם ולא מרחיבים את היריעה. בשלב זה, ולטובת הפצת השאלון בקול הקורא, ערכנו את השאלון כך שמי שרואה עצמו רלוונטי לשדה המחקרי יכול למלא את כלל השאלות שעניינו אותנו, ומי שתחום האלימות בזוגיות אינו תחום עיסוקו העיקרי יכול היה לדלג ישירות לשאלות הרשתיות, כך שיעזור לנו להגיע לחוקרות וחוקרים נוספים הרלוונטיים למיפוי. הקול הקורא הופץ בקבוצות פייסבוק של חוקרים, דוגמת "חוקרים לבד ביחד", דרך מזכירות הפקולטות למשפטים, למדעי הרוח ולמדעי החברה, וכן ע"י מנחות הקורס - פרופ' דפנה הקר, ד"ר דניאלה שבאר-שפירא וגב' עינת מיטל.

רביעית, פנינו במייל לחוקרים ולחוקרות בסגל האקדמי שלנו ובכלל, שחשבנו שיוכלו לעזור לנו ולהכווין אותנו לחוקרים וחוקרות רלוונטיים נוספים מתחומי המשפט, הסוציולוגיה והעבודה הסוציאלית. כמו כן, נעזרנו במנחות האקדמיות של הקורס כדי להרחיב את הרשימה מידיעותיהן והיכרותן, ובאמצעות פנייתן לחוקרות ולחוקרים נוספים.

סך הכל, הצלחנו להוסיף לרשימת החוקרות והחוקרים 101 שמות.

ניפוי הרשימה

על מנת לשמור את פרויקט המיפוי רלוונטי וממוקד לשדה המחקרי של אלימות בזוגיות, ניסינו להגדיר גבולות גזרה לתוכן שיכלל בתוצר הסופי של עבודת המיפוי. תחילה, דנו בשאלה: מה אנחנו ממפות? האם אנחנו ממפות מחקרים או חוקרים? הגענו לכלל מסקנה שעבור מטרות המיפוי נכון למפות חוקרים וחוקרות ולא מחקרים. זאת, הן משום שמיפוי מחקרים הוא הרבה יותר רחב ועלול להתפזר ולהסתרב, וכך לאבד מהרלוונטיות והאפשרות להנגיש את המיפוי בצורה נוחה, והן משום שמיפוי חוקרות וחוקרים מתאים יותר ותורם יותר למטרות הרשתיות של הפרויקט ולקידום של יצירת שיתופי פעולה.

נוסף על כך, נדרשנו לסמן "גבולות גזרה" לאפיון חוקרים וחוקרות הרלוונטיים למיפוי השדה המחקרי. כך, למשל, הגדרנו כי דוקטורנטים שעבודת הדוקטורט שלהם רלוונטית לשדה המחקרי יכללו במיפוי, אך כתיבת תזה לא מעידה על עיסוקם המחקרי העיקרי של כותביה ולא תזכה בכניסה למיפוי.

לאחר איסוף הנתונים באמצעות השאלון, נעזרנו גם בתשובות החוקרים והחוקרות שהשיבו והעידו על עצמם אם אלימות בזוגיות היא תחום מחקר עיקרי שלהם או דווקא שולי בעשייתם המחקרית.

לבסוף, עברנו על כלל השמות ברשימה עם יסמין רובין קופר, מנהלת יוזמת "קווים אדומים" וערכנו ניפוי נוסף של החוקרים והחוקרות הרלוונטיים למיפוי, על סמך היכרותה ולאור מטרות המיפוי עבור יוזמת "קווים אדומים". בדומה לכך, ערכנו ניפוי נוסף של הרשימה יחד עם עינת מיטל, מנחת התוכנית.

להלן שרטוט המציג נתונים על תהליך הרחבת הרשימה של החוקרות והחוקרים, הפצת השאלון וכן ניפוי הרשימה:

איסוף הנתונים

את הנתונים עבור כל חוקר וחוקרת אותם כללנו במיפוי ובניתוח השדה המחקרי, אספנו באמצעות שאלון גוגל פורמס. בניית השאלון נעשתה כדלהלן: תחילה ריכזנו את כל השאלות שחשבנו שעשויות להיות מעניינות במסמך אחד (אקסל השאלות הראשוני מצורף בנספח ג'). נוכחנו כבר בשלב ראשוני זה כי שיתוף הפעולה בין סטודנטיות המגיעות מדיסציפלינות שונות תורם ומעשיר את הפרויקט, וכי כל דיסציפלינה מביאה מנקודת מבטה שאלות שונות שניתן למפות.

לאחר איסוף השאלות הראשוני עברנו על השאלות עם עינת מיטל, מנחת התוכנית, וניסינו יחד לחשוב מה הניסוח המדויק לכל שאלה על מנת שנקבל את המידע אליו אנחנו מכוונות ובאופן שבו נוכל להנגיש אותו ולגזור ממנו מסקנות בצורה הטובה ביותר. מלבד ניסוח השאלות, היה עלינו להחליט עבור כל שאלה על אופן הצגתה: שאלה פתוחה, שאלת ברירה מתוך אפשרויות מוגדרות או בחירה מרובה מבין אפשרויות נתונות.

כמו כן, עברנו על כלל השאלות יחד עם מנהלת יוזמת 'קווים אדומים' על מנת לברור ולמקד את השאלות לשאלות שמעניינות יותר את "קווים אדומים".

לאחר מכן, בנינו גרסה ראשונה של השאלון בגוגל פורמס (השאלונים מצורפים בנספח א'), וערכנו שני ראיונות פיילוט על מנת לבחון את דיוק השאלות, את הבנתן והתקבלותן בקרב החוקרים. הראיון הראשון ארך כ-45 דקות והראיון השני ארך כשעה וחצי. במסגרת ראיונות הפיילוט קיבלנו את הערותיהם של המרואיינים, חידדנו מספר שאלות שלא היו נהירות מספיק והגענו לכלל מסקנה כי עדיף, הן מבחינת נוחות החוקרים והן מבחינת יעילות העבודה שלנו, להפיץ את שאלון הגוגל פורמס למילוי עצמאי של החוקרות והחוקרים.

לאחר התאמת השאלון בעקבות ראיונות הפיילוט, ערכנו פיילוט למילוי עצמי של השאלון בשליחתו לד"ר דניאלה שבאר-שפירא ולחוקרת נוספת, שאמדו עבורינו את מילוי השאלון כולו בכ-15 דק'. בשלב זה, יוזמת "קווים אדומים" הפיצה מייל מקדים לחוקרים ולחוקרות המבקש שיתוף פעולה במילוי השאלון. התחלנו להפיץ במייל את השאלון לחוקרות ולחוקרים שברשימתנו, בשני סבבים עיקריים, כך שהחוקרים שמכירים את היוזמה או שאנו חושבות שהם רלוונטיים ביותר למיפוי קיבלו את השאלון בסבב הראשון, והחוקרים והחוקרות שאינם מיודעים עם היוזמה או שעלה שפחות רלוונטיים למיפוי נכללו בסבב השני (השאלונים מצורפים בנספח א').

במקביל לסבב השני של הפצת השאלון עמלנו על קול קורא, על מנת להרחיב את תפוצת השאלון ולוודא שאנו מגיעות לכל החוקרות והחוקרים הרלוונטיים לשדה המחקרי. בקול הקורא היה קישור למילוי השאלון, כאשר היה ניתן לדלג על השאלות העוסקות בתוכן ובאופי המחקר אם ממלא/ת השאלון העידו שאלימות בזוגיות אינה תחום מחקרם או עיסוקם העיקרי (הקול הקורא מצורף בנספח ב' ועל אופן הפצתו הרחבנו מעלה). לאורך הדרך ערכנו התאמות ייעודיות של השאלון עבור חוקרים ספציפיים: החל בשינוי השאלות המוגדרות כחובה בשל חששו של החוקר לפרטיותו, דרך עריכת רשימת המוסדות האקדמיים עקב טעות שלנו וכלה בשינוי השאלון מלשון נקבה, תוך התייחסות לכך שהשאלון מופנה לשני המינים, לשפה רב-מגדרית כנהוג ביוזמת "קווים אדומים" ולבסוף אף ללשון זכר עבור חוקר שהפריעה לו השפה הרב-מגדרית. למרות המאמץ שנעשה להנגשת השאלון, שני חוקרים סירבו לענות לשאלון וחוקר נוסף ענה באופן חלקי מאוד.

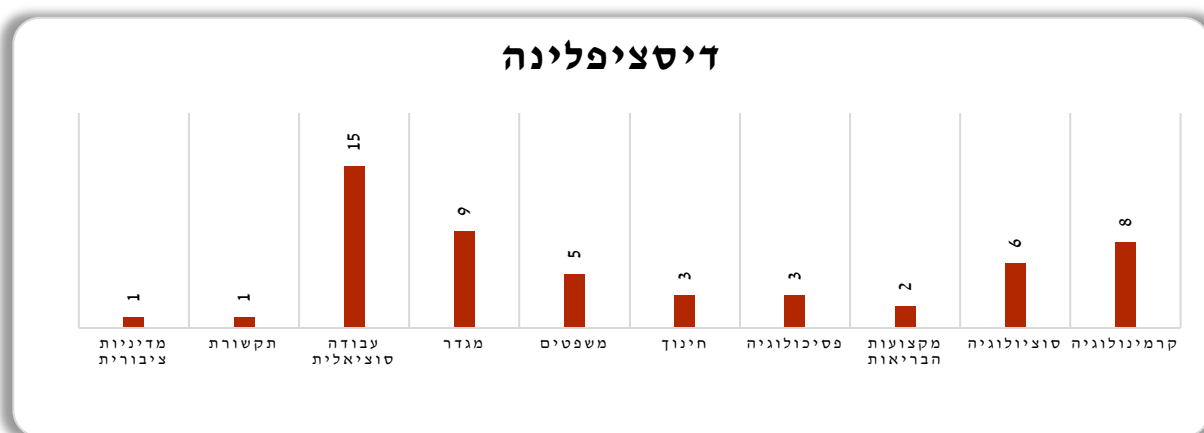
ניתוח הנתונים

על מנת לנתח את הנתונים אספנו את כל התשובות שהתקבלו מקבצי השאלונים שהגדרנו כרלוונטיים. את הנתונים המספריים עיבדנו לגרפים מתאימים באמצעות תוכנת אקסל ואת הנתונים המילוליים קיבצנו למספר תמות מרכזיות. בנספח ח' ניתן למצוא את קבצי הנתונים המלאים ואת הניתוחים שלנו.

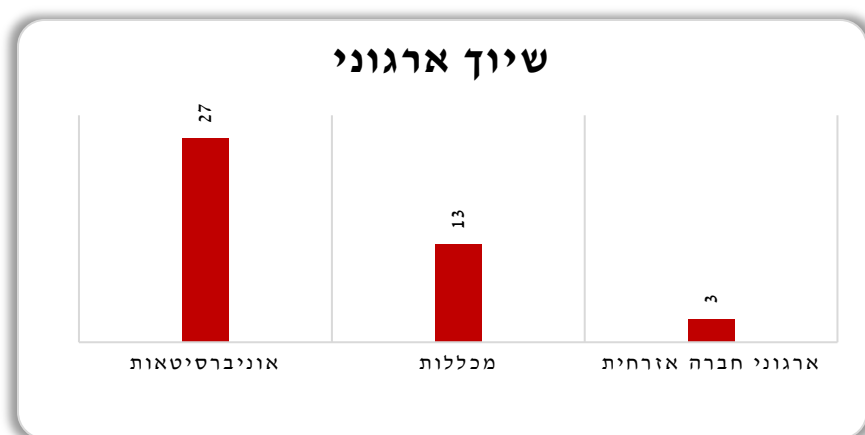
ניתוח הנתונים פורש בפנינו תמונה רחבה של המחקר הנוכחי בתחום. יצוין, כי המידע האמור נוגע לתחום העיסוק ולמחקרים של החוקרות והחוקרים שהשיבו על השאלון וסומנו כרלוונטיים. בנוסף, חלק מהשאלות הן רבות ברירה ולכן, לעתים המספר הכולל גדול ממספר המשיבות והמשיבים.

החוקרות והחוקרים

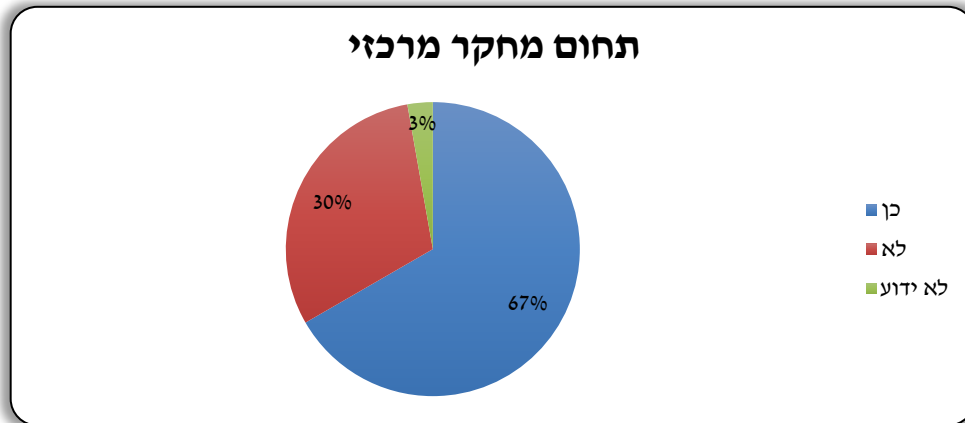
בעבודת המיפוי ניסינו, בהצלחה חלקית, להגיע לחוקרות וחוקרים ממגוון דיסציפלינות. הנתונים מלמדים על הדיסציפלינות בהן נעשה עיקר המחקר – עבודה סוציאלית, מגדר, קרימינולוגיה ומשפטים – ועל הדיסציפלינות בהן המחקר לוקה בחסר או לא מתרחש כלל – חינוך, מקצועות הבריאות, תקשורת, מדיניות ציבורית, כלכלה ועוד.

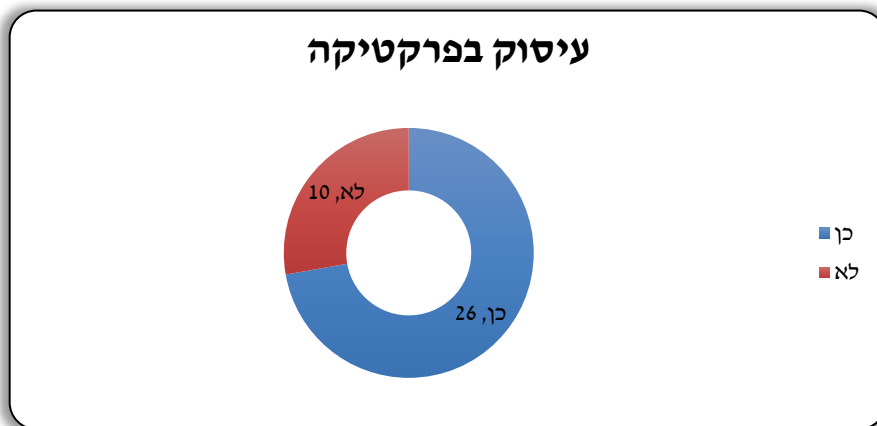
מרבית המחקר מתבצע באוניברסיטאות.

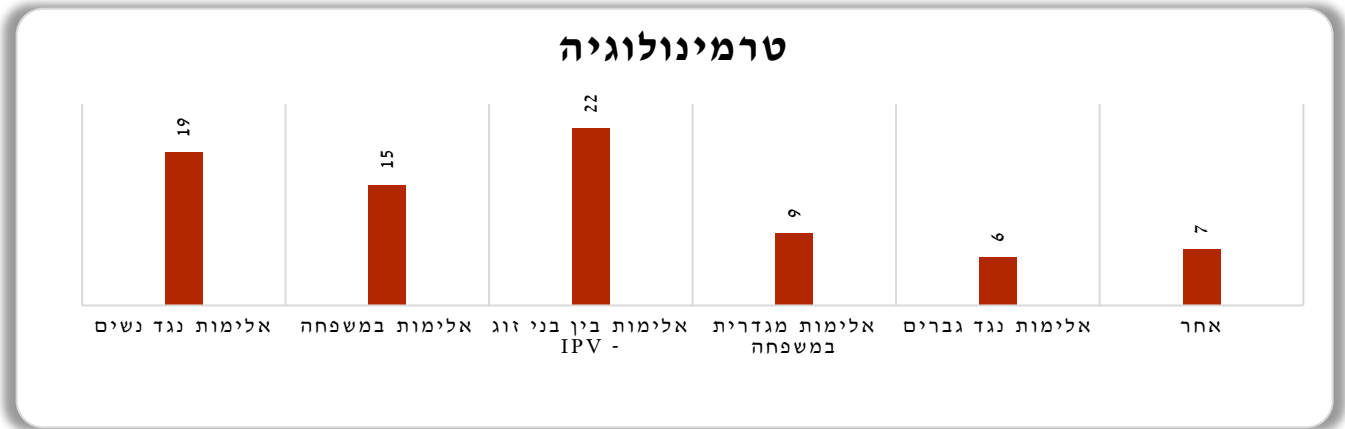
עבור מרבית החוקרות והחוקרים שנכללו במיפוי, התחום הינו תחום מרכזי בעבודתם. (כאמור לעיל, נתון זה מושפע מאופן בחירת החוקרים שנכללו במיפוי).

מרבית החוקרים עוסקים כיום או עסקו בעבר גם בפרקטיקה הקשורה לתחום, בנוסף למחקר ולהוראה. תחומי הפרקטיקה העיקריים הם טיפול, הדרכה, אבחון, יעוץ משפטי ופעילות פוליטית.

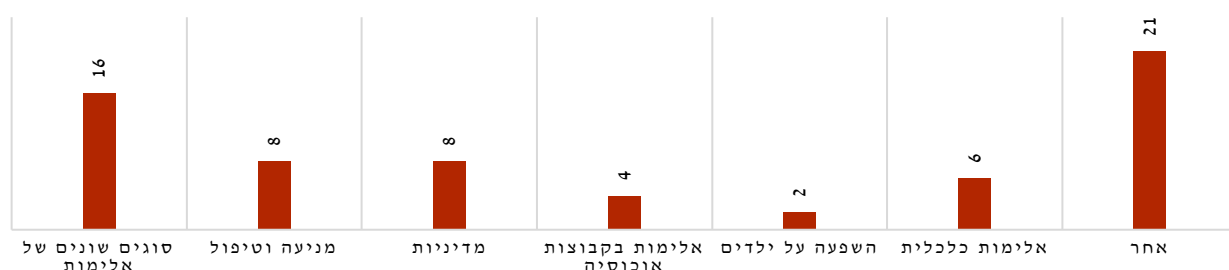
כפי שצפינו, קיימת שונות רבה בטרמינולוגיה שבה משתמשים החוקרות והחוקרים לתיאור התחום. בשאלה על אודות הטרמינולוגיה בה נעשה שימוש במחקרים, נוכחנו לגלות שהשונות רחבה עוד יותר ממה שהנחנו. בנוסף לחמש הטרמינולוגיות המופיעות בגרף נעשה שימוש גם בטרמינולוגיות הבאות: אלימות ביתית מסוג של שליטה אובססיבית, אלימות בן זוג, אלימות אינטימית, פגיעות מינית, נרמול של אלימות מינית, השלכות מבנים חברתיים על נשים, (Gender Based Violence -GBV). יש לציין שקיבלנו מספר וריאציות לתיקונים לתרגום שבחרנו ל IPV - Intimate partner violence (אלימות זוגית, אלימות בין בני זוג, אלימות בן זוג) וניכר שקיימים פערים לגבי תרגום המושג. נוסף לכך, כפי שניתן לראות ישנם חוקרים וחוקרות שמתמשים במחקרם ביותר מטרמינולוגיה אחת.

המחקרים

ביקשנו ללמוד על נושאי המחקר המרכזיים של החוקרים בשנים האחרונות, כששאלנו על כך בשאלה פתוחה מצאנו כי החוקרים והחוקרות ציינו מגוון רב של נושאים שרבים מהם אינם קשורים לאלימות בזוגיות.

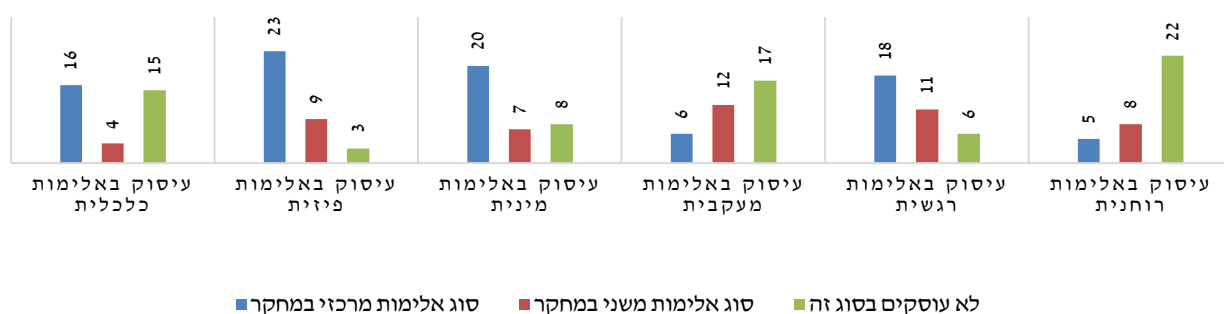
נושאי מחקר מרכזיים בשנים האחרונות

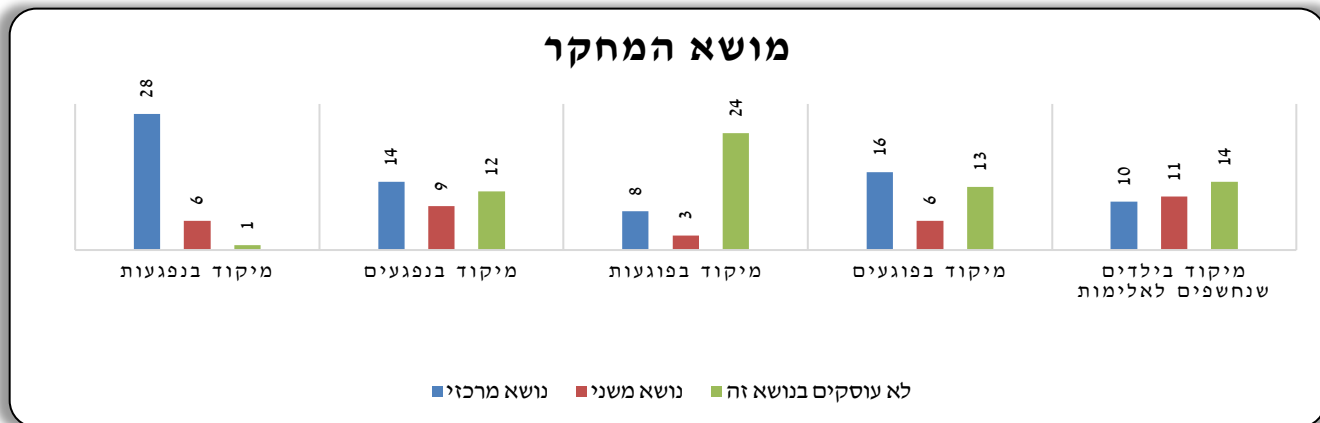
ניתן לראות את תשובותיהם כאשר קיבצנו את סוגי האלימות השונים שהופיעו פעם או פעמיים תחת הקטגוריה "סוגים שונים של אלימות", אך האלימות הכלכלית הופיעה מספר רב של פעמים ולכן הגדרנו אותה כנושא בפני עצמו.

רצינו לדעת גם מהו סוג האלימות הנחקר. עבור כל אחד מסוגי האלימות ביקשנו לציין האם המחקרים עוסקים בו, ואם כן, האם זהו תחום עיקרי או משני במחקר. ניתן לראות שמירב העיסוק הוא באלימות מינית ופיזית.

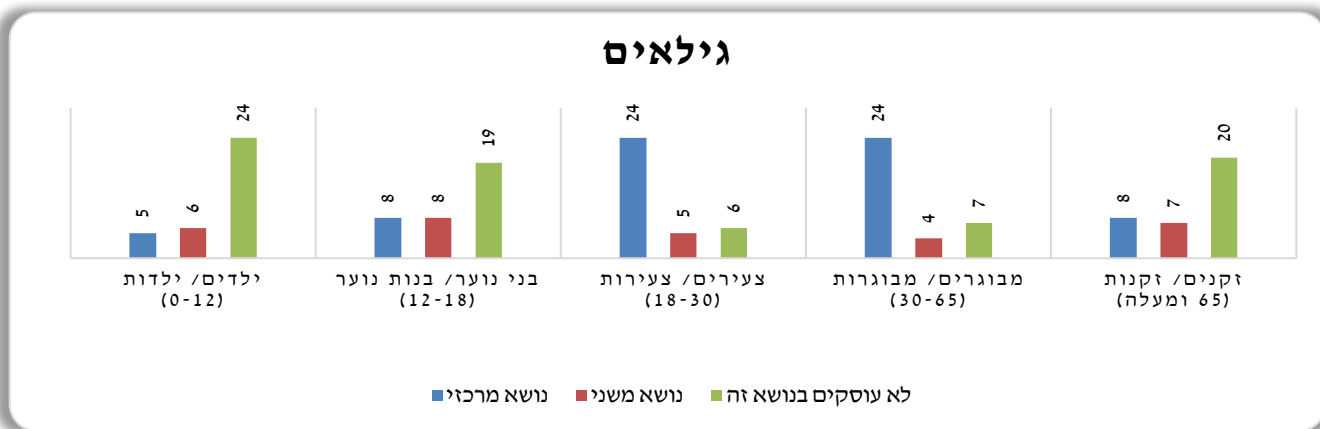
סוג אלימות

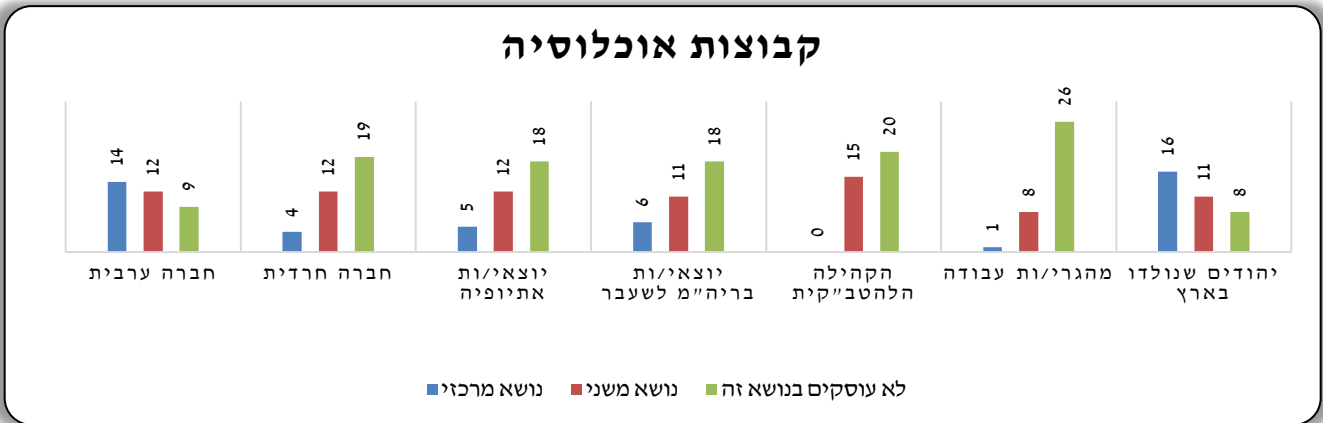
באופן דומה שאלנו לגבי מושאי המחקר, האם נחקרות נפגעות, פוגעות, נפגעים, פוגעים או ילדים הנחשפים לאלומות. ניתן לראות, כי עיקר העיסוק הוא בנפגעות.

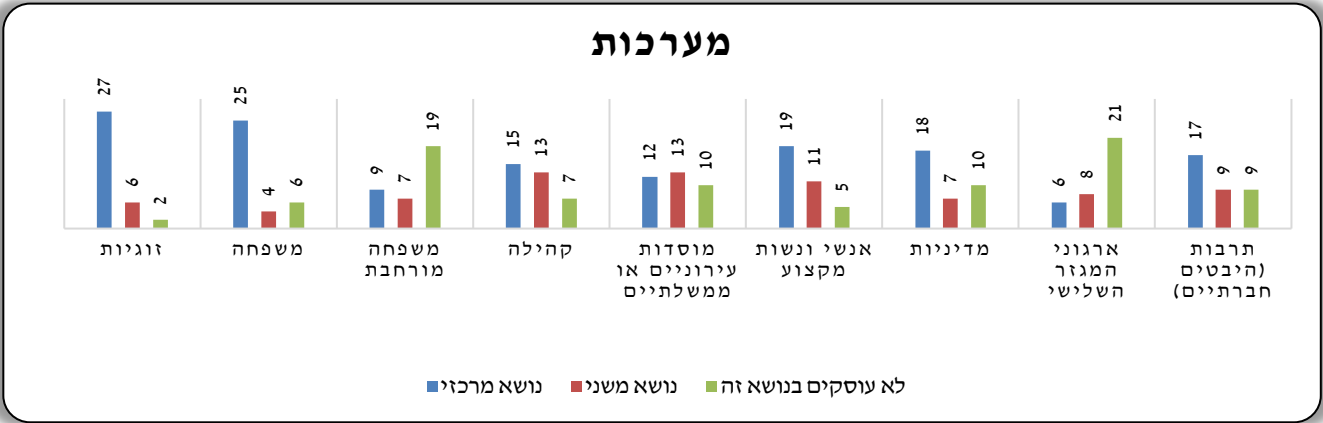
נושא נוסף שהיה משמעותי לנו להבין היה הגילאים בהם מתמקדים המחקרים. ניתן לראות כי עיקר העיסוק הוא בצעירים/ צעירות (גילאי 18-30) ובמבוגרים/ מבוגרות (גילאי 30-65), כאשר ילדים, ילדות בני ובנות נוער וכן זקנים וזקנות כמעט ולא נחקרים.

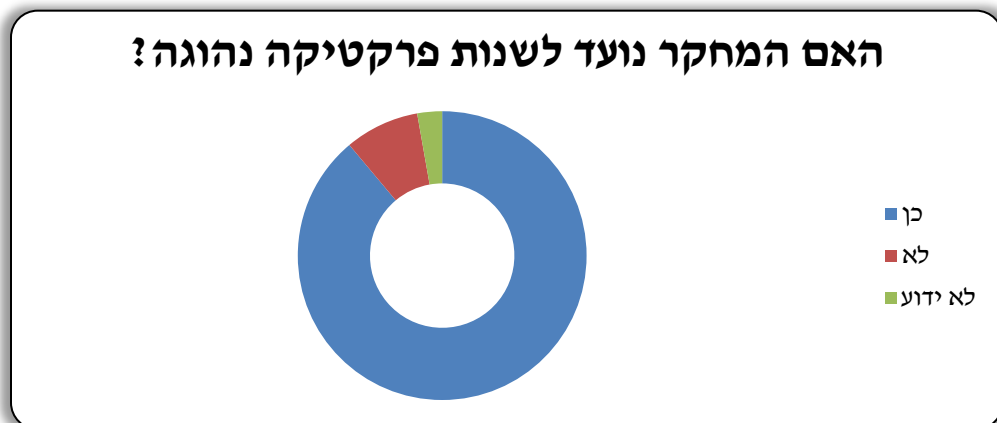
רצינו לקבל מושג לגבי קבוצות אוכלוסייה ספציפיות שנחקרות. נראה, כי עיקר העיסוק הוא ברוב היהודי שנולד בארץ ובחברה הערבית. יצוין, כי בנוסף לאוכלוסיות שהופיעו בשאלון נערכים גם מחקרים על יוצאות הודו ומדינות הקוקוז.

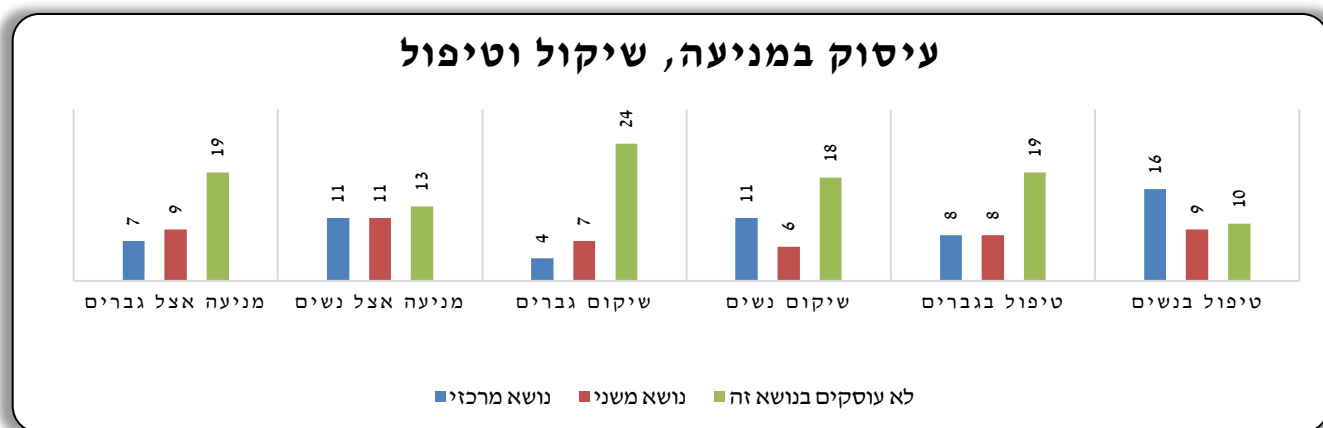
תחום נוסף שראינו לנכון להבין, היה סוגי המערכות אליהן מתייחסים המחקרים - האם הם מתייחסים למשפחה, למשפחה המורחבת, לזוגיות, למדיניות וכדומה. מצאנו שחוקרים רבים עוסקים בזוגיות, במשפחה ובהשפעה על אנשי ונשות המקצוע בתחום.

רוב החוקרות והחוקרים בתחום מעוניינים שהמחקרים שלהם ישפיעו על מדיניות או פרקטיקה נהוגה.

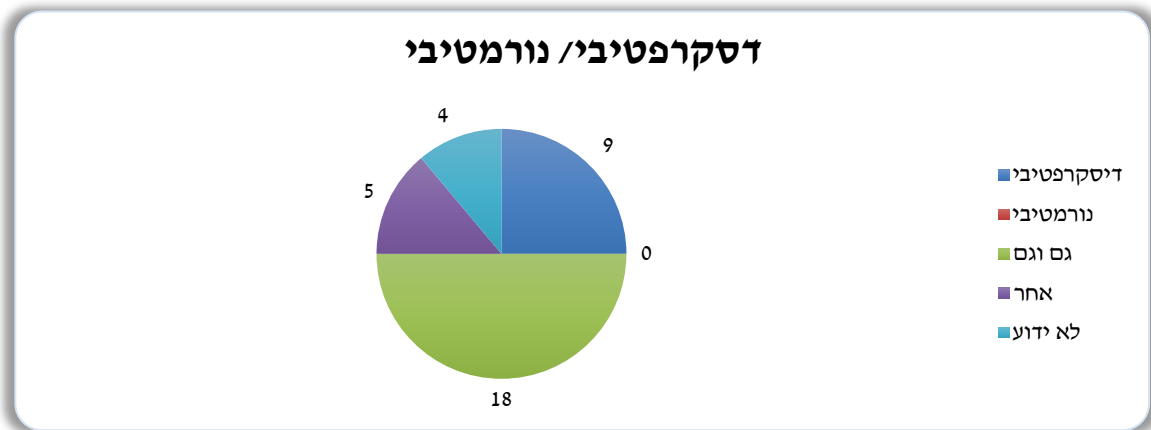

חוקרות וחוקרים רבים שהשתתפו בסקר שלנו מגיעים מתחומים טיפוליים, רצינו להבין האם המחקרים גם הם עוסקים בתחומים של מניעה, שיקום וטיפול, בחלוקה מגדרית. ניתן לראות שעיקר העיסוק הוא בטיפול בנשים. מעניין לראות שהטיפול בגברים והמניעה אצל גברים נחקרים במידה שווה. אולם, לטעמנו, הנושאים של שיקום גברים, טיפול בגברים ומניעה אצל גברים נחקרים במידה מעטה מדי.

מתודולוגיה ושיטות עבודה

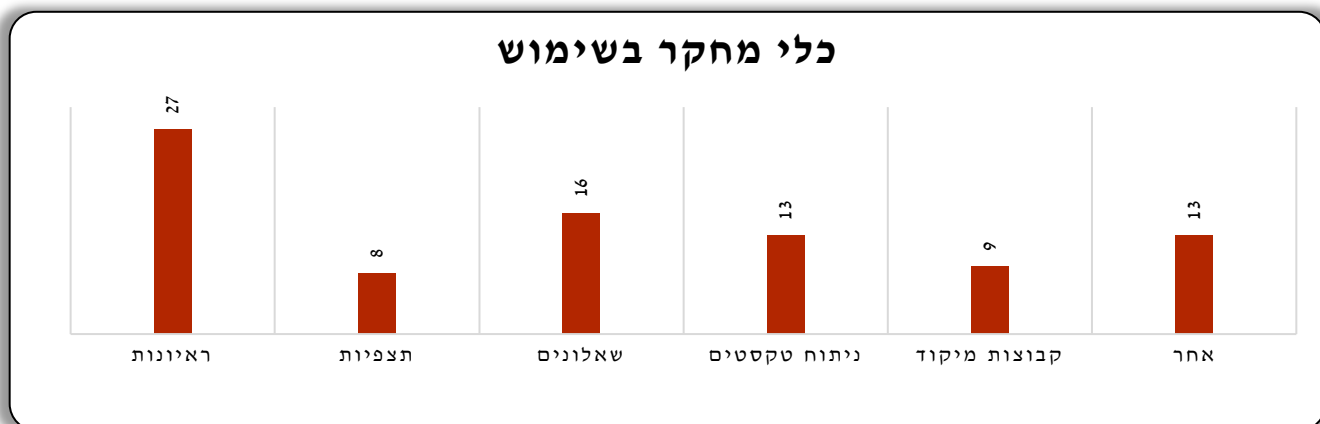
בתחום המחקר המשפטי קיימת חלוקה של מחקרים למחקרים דסקריפטיביים (המתארים את המצב הקיים) ומחקרים נורמטיביים (המצייגים את המצב הראוי). רצינו לבדוק האם המחקרים בתחום עונים לאחת הקטגוריות או לשתיהן. בקטגוריית ה"אחר" הופיעו התשובות: Basic science, ניתוח אנליטי של התפתחות המדיניות בתחום, תיאורי ואנליטי.

לפי התוצאות שקיבלנו המחקרים נערכים במתודולוגיות שונות של מחקר, המחקר האיכותני הוא הנפוץ ביותר אך ישנם לא מעט מחקרים כמותניים ותיאורטיים.

כלי המחקר שנמצאים בשימוש הם רבים ומגוונים. בנוסף לכלי המחקר המופיעים בתרשים קיבלנו מגוון רב של תשובות ובהן: ניתוח נרטיבי, ניתוח שיח, תפיסות נרטיב ביקורתית, תאוריה מעוגנת בשדה, ניתוח קטגוריאל, עבודה טיפולית, ניתוח ציורים, איסוף מידע במדיה, דו"חות ומסמכים ממשלתיים ומדיניים, בקשות חופש מידע, השוואה עם מדינות אחרות, שיטות חדשניות אחרות כמו concept mapping ומחקר עיוני תאורטי כולל פסקי דין.

שאלות רוחביות

שיתופי פעולה

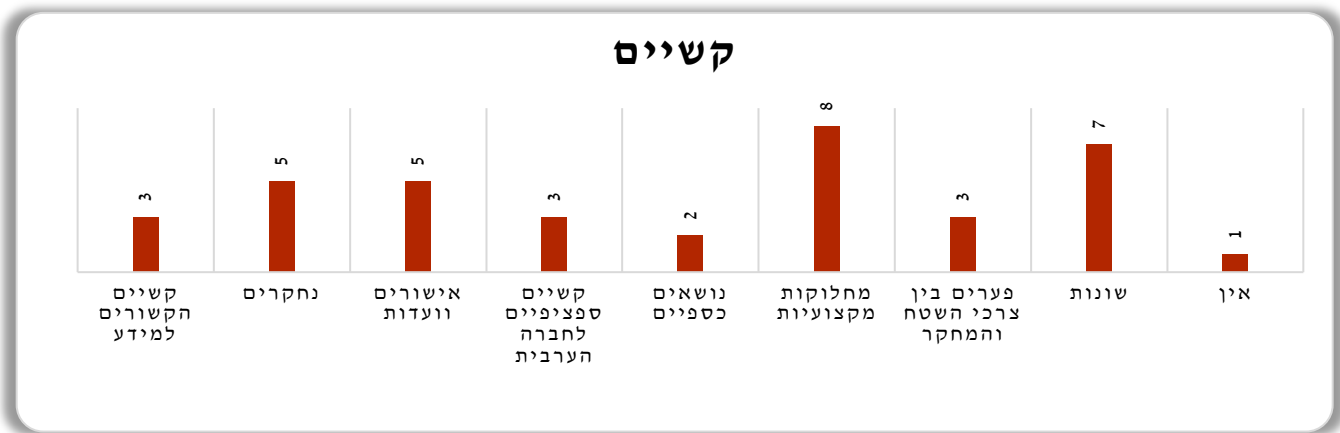
ביקשנו לבחון האם קיימים שיתופי פעולה בין חוקרות וחוקרים בארץ ובעולם. שאלנו את החוקרים האם יש להם שיתופי פעולה, והאם הם היו רוצים ליצור כאלו.

28 מהחוקרות והחוקרים ציינו כי יש להם שיתופי פעולה, ו-15 ציינו כי הם היו מעוניינים ליצור כאלו (חלקם

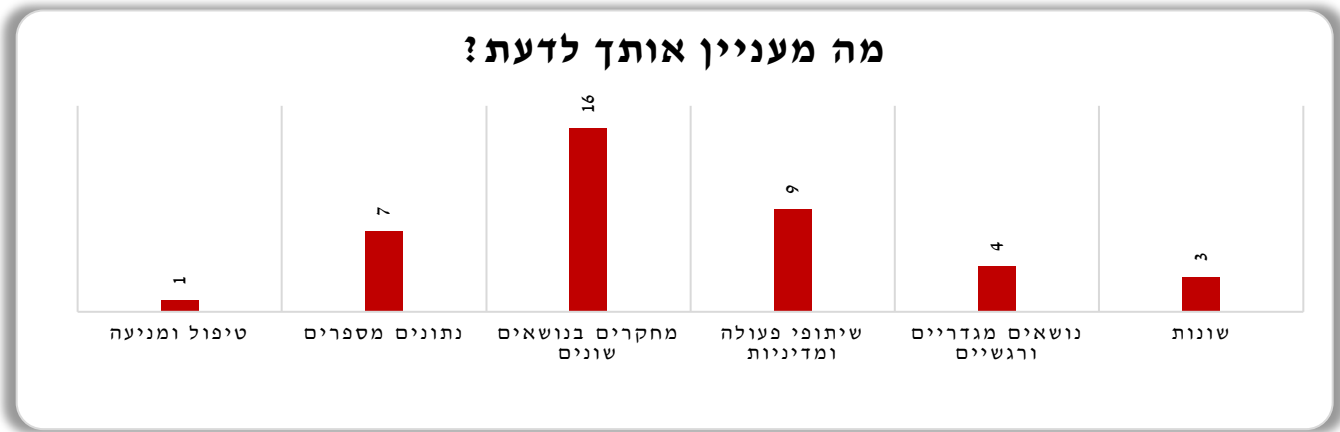
כתבו שיש להם שיתופי פעולה אך מעוניינים ליצור שיתופי פעולה נוספים). בין שיתופי הפעולה המבוקשים

ניתן למצוא בתי משפט, חוקרות וחוקרי מדיניות, חוקרות וחוקרי מניעה, חוקרות וחוקרים מהחברה הערבית וחוקרות וחוקרים מתחום המשפטים.

החוקרות והחוקרים הציגו קשיים וחסמים רבים המאפיינים את תחום המחקר של אלימות בזוגיות. כאשר, מהנתונים נראה שהקושי המרכזי המטריד את החוקרות והחוקרים נובע ממחלוקות מקצועיות.

לשאלה "מה מעניין אותך כחוקרת. לדעת על שדה המחקר בישראל בתחום?" הוצגו מגוון תשובות כאשר נראה שרבים מהחוקרות והחוקרים היו שמחים ללמוד על מחקרים נוספים בתחום.

ממצא נוסף שגילינו הינו שהרבה דוקטורנטיות ודוקטורנטים שעסקו בתחום האלימות כלפי נשים לא המשיכו לעסוק בו, כאשר לא פעם גם המנחות והמנחים שלהן/ם לא בהכרח עסקו בו. לדעתנו, יהיה מעניין לבחון אם הדבר נובע מהיעדר תקציבים, קושי נפשי או פרקטי בעיסוק, או סיבות אחרות.

הנגשת המידע

זהו השלב הבא בפרויקט. לאחר שסיימנו לאסוף את הנתונים ולנתח אותם נרצה לאפשר לחוקרות וחוקרים לגשת אליהם על מנת ליצור חיבורים חדשים. סימנו את הקטגוריות בשאלון שנרצה להנגיש, כאשר מלבד הנתונים הבסיסיים על החוקר/ת נבקש להנגיש גם את סוג האלימות הנחקר, מושא המחקר, הגילאים הנחקרים, קבוצות האוכלוסייה הנחקרות, המערכות הנחקרות ואופי העיסוק בטיפול, מניעה או שיקום (ראי נספח ט'). "קווים אדומים" ייצרו מיפוי לדוגמא עם שמות ונתונים פיקטיביים. דוגמא זו תישלח לחוקרות ולחוקרים שלקחו חלק בפרויקט על-מנת להציג להם את התוצר המבוקש ולבקש את הסכמתם לכלול את הפרטים שסיפקו במיפוי שיונגש לכלל הציבור. כאשר השאיפה היא שהמיפוי יהיה דינמי ויאפשר לחוקרות ולחוקרים שאולי לא הגענו אליהם/ן להוסיף את פרטיהם/ן.

מסקנות

כבר במהלך החיפוש שלנו אחרי חוקרות וחוקרים שמנו לב שרוב המחקר בתחום מתרכז בדיסציפלינות ספציפיות. למרות חיפוש נרחבים שערכנו לא הצלחנו למצוא חוקרות או חוקרים מתחום הכלכלה שעוסקים בנושא. בחו"ל נערכו מחקרים כלכליים מעניינים מאוד לגבי ההשפעות הכלכליות שיש לאלימות בזוגיות, ולילדים שנחשפים לאלימות (Holmes et al., 2018; Peterson et al., 2018). בנוסף מצאנו חוקרות בודדות בלבד מתחומי החינוך, הרפואה והפסיכולוגיה. המחקר בארץ על אלימות בזוגיות ונושאים שרלוונטיים לה מתרכז בעיקר בתחומי העבודה הסוציאלית, הקרימינולוגיה והמגדר. רוב החוקרות והחוקרים שמצאנו עוסקים גם בפרקטיקה, אם בטיפול, ואם בייעוץ או בהדרכה.

באשר לחוקרות והחוקרים, מעניין גם לראות שפחות מ-25% מרשימת החוקרים והחוקרות שאיתם התחלנו את המיפוי נכנסו למיפוי הסופי, אמנם היו לא מעט שלא ענו על השאלונים אבל היו גם כאלה שמלכתחילה לאחר שבדקנו על אודותם לעומק הגענו לכדי מסקנה שאינם רלוונטיים למיפוי. כלומר, נראה שלא מעט חוקרות וחוקרים עסקו בתחום בשלב כזה או אחר אבל העיסוק היה נקודתי. כפי שציינו, גילינו שהרבה דוקטורנטיות ודוקטורנטים שעסקו בתחום האלימות כלפי נשים לא המשיכו לעסוק בו, כאשר לא פעם גם המנחות והמנחים שלהם/ם לא בהכרח עסקו בו. לדעתנו, יהיה מעניין לבחון אם הדבר נובע מהיעדר תקציבים, קושי נפשי או פרקטי בעיסוק, או סיבות אחרות.

גם לגבי קבוצות אוכלוסייה שמנו לב שיש קבוצות שנחקרות פחות בארץ. מצאנו שהאלימות בקרב מהגרות ומהגרי עבודה כמעט ואינה נחקרת. נושא האלימות בקרב הלהט"ב גם הוא תחום שנחקר מעט מאוד ולא הוזכר כלל כתחום מחקר מרכזי. כן נמצאו דוקטורטים ותזה בנושא. לטעמנו, מעניין לבדוק את הגורמים לכך, ולבחון האם שוליות קבוצות אלו במחקר על אודות אלימות בזוגיות נובעת משילוב מיצבים (intersectionality) המביא למודעות נמוכה או להיעדר מימון ותקציבים.

לקבוצת אוכלוסייה נוספת הנעדרת מהמחקר נחשפנו רק בעת כתיבת סקירת הספרות שנגעה בקשר שבין אלימות בזוגיות למלחמות, כשמצאנו מחקר רב מהעולם הנוגע לאלימות בקרב אנשי צבא. אמנם אנחנו בעצמנו לא לקחנו בחשבון את הנושא ולא שאלנו לגביו, אולם איש מהחוקרים והחוקרות לא הוסיף את אנשי הצבא בקטגוריית אחר. בעקבות תוצאות המחקרים וחשיבותם, עלו בנו תהיות רבות על העדר תחום המחקר במדינה כמו ישראל. שיערנו כי היעדר השיח המחקרי על אלימות בקרב יוצאי צבא עלול לנבוע משיקולי מדיניות (שכן למדינת ישראל אינטרס שלא להשחיר את המשרתים בצבא, מפני שביטחון המדינה תלוי בשירות החובה הנהוג בה), או מקושי מחקרי הנובע מקבוצת ביקורת מוטה, שכן מי שלא משרת בצבא לרוב משתייך לקבוצות אוכלוסייה בעלות מאפיינים תרבותיים-קהילתיים ספציפיים.

בנושא סוגי האלימות העיסוק המרכזי הינו באלימות מינית, באופן שלא הפתיע אותנו. בנוסף, שמנו לב לעיסוק הנרחב באלימות כלכלית, זאת בניגוד להיעדר הגדרה חוקית והמענים הדלים שניתנים על ידי המדינה. בנוגע למושג המחקר, כמעט כל החוקרות והחוקרים העידו שהמחקרים שלהן/ם עוסקים בנפגעות. מעניין לראות שכמעט מחצית מאלו שהעידו שנפגעות הן תחום מחקר מרכזי שלהן/ם העידו בנוסף שגם נפגעים הוא תחום עיסוק מרכזי במחקר.

לבסוף, נבקש להתייחס לנושא שליווה אותנו מראשית העבודה על הפרויקט – הטרימינולוגיה. כבר מהשלב של כתיבת השאלון הבנו שנושא הטרימינולוגיה שבה נשתמש כדי לשאול את החוקרות והחוקרים על עבודתם הוא מאוד משמעותי ותהינה להחלטתנו השלכות על הנכנות להשתתף בפרויקט ולענות על השאלון. כדי להתמודד עם הנושא בחרנו להגדיר את כל הטרימינולוגיות תחת מטרייה ולכנותם יחד "תחום המחקר" או "התחום". כאשר, למרות מגוון האפשרויות שהצענו לשאלה "באיזו טרימינולוגיה אתה משתמשת?", קיבלנו שבע תשובות שבהן ננקטו אפשרויות נוספות לטרימינולוגיה. כך, המיפוי העלה סה"כ 12 טרימינולוגיות שונות ל"תחום" שבשימוש 36 חוקרים וחוקרות הנכללים במיפוי. בנוסף לכך, קיבלנו 3 גרסאות שונות לתרגום המושג IPV. נטען כי שפה משותפת היא חלק משמעותי באפשרות ליצור שדה מחקר, והעובדה שאין מושג המאגד תחתיו את תחום המחקר כולו, יכולה גם היא לפגוע ביצירת שדה מחקרי. גם בנייר העמדה של "איתך מעכ" ממרץ 2024 מתייחסות המחברות להעדר טרימינולוגיה ברורה כאחד האתגרים העומדים בפני מלאכת איסוף נתונים איכותיים: "חוסר אחידות בטרימינולוגיה ואי הסכמה אודות הגדרות ביחס למה נחשב אלימות על רקע מגדרי או אלימות נגד נשים, ללא סט מינימלי של אינדיקטורים להשוואות ולניתוח בין מגזרי" (בטשון ואחרות, 2024, עמ' 9). במהלך העבודה נחשפנו גם לחילוקי הדעות העומדים מאחורי הבחירות הטרימינולוגיות ומצאנו תסכולים וכעסים של חוקרות וחוקרים בתחום החשים ששימוש בטרימינולוגיות מסוימות או כפייה של טרימינולוגיות אחרות מחבלים במטרות המחקר והעבודה שלהם. אלו העלו בנו מחשבות אם באמת יש כאן עניין ורצון מצד אנשי ונשות המחקר לאגד את תחומי המחקר השונים לתחום משותף ואם חוקרים וחוקרות בעלי אג'נדות ניגודיות יכולים להיכלל תחת קורת גג של שדה מחקרי אחד.

סיכום והמלצות

במהלך העבודה למדנו והעמקנו את הבנתנו בתחום מתוך קריאה, שיחה ודיאלוג עם החוקרות והחוקרים המרכזיים בו. גילינו תחום רחב ומעמיק, עם חוקרות וחוקרים ששמים להם למטרה לא רק להביא ידע תאורטי אלא גם להוביל שינויים חברתיים ומדיניים. ניכר שמי שעוסקים בתחום חשים קשר רגשי עמוק לנושא ורואים בעבודתם הצלת נפשות. אנחנו מודעות לכך שאנחנו מבינות רק את קצה קצהו של הנושא ויש בו אפשרויות העמקה והתרחבות אינסופיות.

מתוך השאלונים גילינו שמרבית החוקרות והחוקרים עוסקים גם בפרקטיקה, מה שמלמד אותנו שעשוי להיות ערך לעידוד המחקר מתוך השדה המקצועי – לדוגמא, עידוד רופאות ורופאים לערוך מחקר בתחום הוא כנראה בעל פוטנציאל משמעותי להגדלת הידע על ההיבטים הרפואיים. עידוד נשות ואנשי חינוך לחקור יותר את השפעת האלימות במשפחה על ילדים, או עידוד כלכלנים לחקור את ההיבטים הכלכליים של האלימות יכולים להניב מחקרים בתחומים אלו.

בין הדברים המשמעותיים שהעלו החוקרות והחוקרים כששאלנו למה הם זקוקים, היו היכרות עם מחקרים נוספים בתחום ויצירת שיתופי פעולה במחקר. אנחנו מקוות שהעבודה המוצגת כאן, יחד עם איסוף המחקרים המופיע בנספח י' יתמכו ויסייעו בנושא הזה. איסוף הידע שלנו היה ראשוני והתחלתי בלבד, והיינו רוצות לקוות שעם הזמן תחום הידע יתעבה, התקציבים עבורו יגדלו, והוא יכלול חוקרות וחוקרים נוספים מתחומי ידע שונים ומגוונים שיגדילו את ההשפעה והנראות של התחום על ידי קובעי המדיניות.

בטשון, ש. גפנג'ר-לוי, ל. ובן אליהו, ה. (2024). אלימות מבוססת מגדר בישראל: איסוף ופילוח נתונים בראי יעדי האו"ם לפיתוח בר קיימא ואמנות בינלאומיות. איתך מעכי - משפטניות למען צדק חברתי.

<https://katzr.net/de52ef>

Holmes, M. R., Richter, F. G. C., Votruba, M. E., Berg, K. A., & Bender, A. E. (2018). Economic Burden of Child Exposure to Intimate Partner Violence in the United States.

Journal of Family Violence, 33(4), 239–249.

<https://doi.org/10.1007/S10896-018-9954-7/TABLES/4>

Peterson, C., Kearns, M. C., McIntosh, W. L. K. W., Estefan, L. F., Nicolaidis, C., McCollister, K. E., Gordon, A., & Florence, C. (2018). Lifetime Economic Burden of Intimate Partner Violence Among U.S. Adults. *American Journal of Preventive Medicine*, 55(4), 433–444.

<https://doi.org/10.1016/J.AMEPRE.2018.04.049>

נספח א' – השאלונים

<p>https://docs.google.com/forms/d/1HPFtiW5ppqCQOIS2mZck7fy4MTvoCMdzluEeedvhC/edit</p>	<p>השאלון ששימש לראיונות</p>
<p>https://docs.google.com/forms/d/1jmlLvR-zTzQayMlzzsEtBIxfls3qxjBVL2ufCTyRSso/edit</p>	<p>השאלון לאחר הפיילוט</p>
<p>https://docs.google.com/forms/d/1Qu3mDg9OuyotTIXsPDWHzs5esCuB9iK7Jrn336oMFb/edit</p>	<p>השאלון בנוסח רב-מגדרי</p>
<p>https://docs.google.com/forms/d/1vH7wCEHTxtTBpImyrf-j7dfDvaU2CYIb4urKkO_gCK0/edit</p>	<p>השאלון ללא שאלות חובה</p>

קול קורא

מיפוי השדה המחקרי אלימות בזוגיות

מילוי שאלון קצר

שלום!

אנו סטודנטיות למשפטים, מגדר ועבודה סוציאלית באוניברסיטת תל אביב. במסגרת קורס מעשי בהנחיית פרופ' דפנה הקר, ד"ר דניאלה שבאר-שפירא ועינת מיטל, חברנו ליוזמת "קווים אדומים" מבית שיתופים לטובת פרויקט מיפוי השדה המחקרי של אלימות בזוגיות בכל הדיסציפלינות. מטרת המיפוי היא ליצור כלי שימושי למחקר, ל-networking ולקידום תחום המחקר.

נשמח לשיתוף פעולה!

קישור לשאלון

אם את/ה חוקר/ת בתחום, דוקטורנט/ית שעוסקת בנושא או מכירים חוקרים וחוקרות רלוונטיים - נשמח לשיתוף פעולה!

נשמח אם תוכל/י למלא שאלון קצר

(5-15 דק')

mipuy.kavimadumim@gmail.com

<https://www.redlines.org.il/about/>

	האם את/ה פרופי' / ד"ר / דוקטורנט/ית ?	דירוג אקדמי	על אודות החוקר/ת
	דרך איזה מוסד חקרת?	מוסד אקדמי / מכון מחקר	
		דיסציפלינה / פרופסיה	
אולי כקטגוריות עם "אחר"	האם המחקר שלך עוסק באלימות נגד נשים, אלימות במשפחה, אלימות בזוגיות או אלימות מגדרית במשפחה?	תחום עיסוק	
	האם תחום זה הוא תחום המחקר העיקרי או שנמצא בשולי תחום עיסוקך?		
	איך הגעת לתחום המחקר של אלימות כלפי נשים?		
אם כן, מה הם היו? מה הקשר?	האם המחקר הנוגע לאלימות קשור למחקרים אחרים או פרקטיקה אחרת שעסקת בהם?		

	מדוע?	האם המחקר הוא כמותי, איכותני או תאורטי?	שיטת המחקר ומטרותו	
	באיזה כלי מחקר בחרת ומדוע?			
	איך הגעת למושאי המחקר שלך?			
האם המחקר מגדיר את התופעה? מפרט מה נכלל בה?	האם המחקר נוגע לתיאור התופעה?	האם המחקר הוא דסקרפטיבי או נורמטיבי?		
האם המחקר נוגע לתיאור הסיבות לתופעה?				
האם המחקר נוגע להשלכות התופעה?				
האם המחקר הצליח להביא לשינוי לתפיסתך?	האם המחקר נועד בשביל לשנות מדיניות/ פרקטיקה נהוגה?			
מה עזר או מנע את ההשפעה שלו?				
	האם המחקר נעשה על מנת לבדוק השפעות של תקופת משבר (מלחמה, מגפה וכדומה)			

		האם המחקר נוגע לפעולה הנדרשת בנוגע לתופעה, אם כן האם הוא נוגע לפעולות הקשורות למניעה? לשיקום? טיפול?	
	באיזה סוג של אלימות המחקר עוסק (פיזית / מינית / כלכלית / רגשית / רוחנית)?	מה נושא המחקר?	תוכן המחקר
	מדוע בחרת לחקור את מושאי המחקר שבחרת? מדוע בחרת בזווית הראייה שלהם על התופעה ?	מי מושא המחקר? (צעירים, מבוגרים, נפגעות, פוגעים, אנשי מקצוע וכו' וכו')	
	כלפי איזה חלק מהחברה הישראלית המחקר שלך רלוונטי? האם הוא מתרכז בסקטור מסוים בחברה?		
	איך הגעת למושאי המחקר שלך?		
		לאיזו מערכות המחקר מתייחס? (הזוגיות, הילדים, משפחות המקור, הקהילה, מוסדות עירוניים וממשלתיים, נשות מקצוע, ארגוני המגזר השלישי, מדיניות וכו')	
	מדוע בחרת בטרמינולוגיה הזו?	באיזו מסגרת מושגים מעדיפה להשתמש בבואך לחקור את הנושא?	

	באיזה שלב במחקר נבחרה הטרימינולוגיה (לפני תחלתו אולי, אולי דווקא בשלב הסקת המסקנות)?		
	האם יש לך עניין להמשיך לחקור את הנושא של אלימות במשפחה?	מה מעניין אותך כחוקר/ת לדעת? איזו אינפורמציה חסרה לך?	שאלות רשתיות
		איזה קשרים משמעותיים קיימים עבורך? איזה קשרים חסרים לך?	
	מדוע? מה היו החסמים?	אילו מחקרים רצית לעשות ולא הוצאת אל הפועל?	
	אם כן איך נוצר שיתוף הפעולה? אם לא, מה היה החסם?	האם יש רשתות של חוקרים/ות בתחום שאת שותפה בהן, בארץ או בחו"ל	
		האם יש לך אפשרות לציין שלושה עד חמישה שמות של חוקרות וחוקרים בתחום שחשוב שנכיר?	
		האם יש דוקטורנטים או דוקטורנטיות שחשוב שנכיר את עבודתן/ם בתחום?	
		האם יש שאלה שלא שאלתי שאתם רוצים להתייחס אליה?	
		עם אילו עוד חוקרים וחוקרות כדאי שנדבר?	
		האם יש שאלות שרוצות לשאול אותנו	